

XIX. évfolyam.

Kolozsvár 1910.

6. szám

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

222. sz.
1910.

IZABELLA FÓHERCEGNŐ

Muzeumunk dicsérete.

Az E. K. E. néprajzi muzeumát a minapában olyan kitüntetés és elismerés érte, aminek méltán és szerénytelenség nélkül tulajdoníthatunk nagyobb jelentőséget és maradandó értéket.

Frigyes királyi főherceg fenséges neje, *Izabella* főhercegnő leányával, *Gabriella* főhercegnővel és előkelő kíséretével látogatta meg muzeumunkat és fejezte ki meglepetését és őszinte elismerését.

Izabella főhercegnő negyedszázad óta lelkes pártfogója és legfőbb védője a hazai háziiparnak. Nem olyan főúri dilettáns, aki csak úri passzióból érdeklődik a népipar iránt, hanem valóságos műértő, aki épúgy átérzi annak kulturális jelentőségét, mint nemzetgazdasági fontosságát. Muzeumi látogatása alkalmával mindenkit meglepett a benső érdeklődés, melylyel a muzeum tárgyait szemlélte, éles szeme, melylyel a legjellegzetesebb műtárgyakat észrevette, széles ismeretköre, melylyel a másutt látott rokonpéldányokra hivatkozott és finom műérzéke, melylyel valóságos fölfedezéseket tett. Kiválasztott egyes műtárgyakat, melyekről másolatot venni kért, hogy azokat gyakorlatilag is értékesítse.

Látogatásának épen azért tulajdonítunk kiváló jelentőséget, mert megerősített ama hitünkben, hogy muzeumunknak kulturális és nemzetgazdasági értéke és hivatása van s elismerő szavai, megjegyzései, útmutatásai új szempontokra irányították figyelmünket, melyben muzeumunkat fejleszteni, gyarapítani kívánatos.

A fenséges asszony s leánya, *Gabriella* főhercegnő másnap ebéd alkalmával még egyszer kifejezték elragadtatásukat az E. K. E. alelnökei előtt a muzeumban látottak felett, sajnálkozásukat, hogy több időt nem szentelhettek annak tüzetesebb tanulmányozására és kilátásba helyezték, hogy újra eljövén Kolozsvárra — még jobban megfigyelnek mindent, mert ott igen sokat lehet tanulni és gyönyörködni.

Kiválóan érdeklődtek a régi magyar hímzések, az ötvösművészet, az agyagipar és népies festészet iránt s megjelöltek egyes tárgyakat, melyeknek másolatait megszerezni óhajtának. Látogatásuknak tehát gyakorlati értéke is van.

Ilyen magas pártfogásnak s gyakorlati érdeklődésnek messzenő kihatásai lehetnek a népipar fejlesztésére és anyagi támogatására. Azért méltán örvendhetünk a muzeumunkat ért elismerésnek s örömmel jegyezzük fel azt az elért sikerek sorozatába.

Sz. I.

Nagyszebeni turista mozgalmak.

Irta: Szilágyi Gyula.

Nagyszebent áldott földrajzi fekvése egyrészt, másrészt lakosságának veleszületett turista hajlama teszi az erdélyi turista kirándulások tekintélyes részének kiinduló pontjává. Szombaton és vasárnap a havasok felé induló vagy onnan érkező vonatokat nézni turista embernek valóságos lelki gyönyörűség. Majdnem III-ik osztály az egész vonat és a közönsége csupa gondtalan, jókedvű turista. Férfiak és nők, gyerekek és vének, ember-ember hátán. Sőt évenként nem egyszer megesik, hogy meghatározott időben turista különvonatokat kell járatni a M.Á.V.-nak. De különös és szinte érthetetlen az, hogy a turista kirándulások 80—90%-át a Bulea-tó és a Negoj csúcsa foglalja le magának. Van nem egy olyan turista polgártársam itt, aki szinte évről-évre megjárja ezt a két, kétségtelenül elsőrangú havasi turt, ismerek olyant, aki már legalább 10-szer volt a Negoion vagy a Bulea tónál, de ezen kívül mondhatni épen sehol. Hogy miért, nem győzöm eleget csudálni és nem tudom megmagyarázni magamnak. Mert talán csak mégse tulajdonítható egészen az általánosabb érdeklődés hiányának, vagy a tulságosan kifejlett takarékoságnak, azért, hogy a már jól ismert helyeken a hegyi vezető pár koronáját meglehet takarítani. A távolabbi turisták is talán épen azért jóformán egyebet se hallottak a fogarasi havasokról, pedig igazán annyi, még csak ezután felfedezendő, csodaszzerű szépsége van a mi havasainknak, hogy azokat mind felkeresni egy egész élet is rövid. De van Szebenben egy olyan magyar intézmény is, mely megérdemli, hogy a turisták tudjanak róla, mely az iskola falai között csendesen, de annál eredményesebben, már évtizedek óta lelkesít és dolgozik a magyar turistaság megteremtéséért: az *állami főgimnázium vándoregylete*.

Az intézet tanári testülete és ifjúsága 1877-ben alapították az egyesületet — melyek hazai középiskolának van még 33 éves turista multja!? — azóta a vándoregylet több mint 10000 tanulót vezetett körülbelül 300 kirándulásra, s az egyesület 3000 koronát kitevő alaptőkéje az összes hazai középiskolák között a kirándulási alapok tekintetében a csíksomlyói után második helyen van. Örömmel láthatjuk, hogy az iskolai kirándulások — a turistaság kifejesztésének leghatékonyabb tényezői! — ma már nálunk is országszerte rohamosan terjednek, de eléggé nem sajnálható, hogy az intézetek kirándulás és kirándulás között (egyáltalán) nem disztngválva a bár tanulságos, de annyira fárasztó, hogy szinte mondhatnám egészségtelen tömeges *tanulmányútak* mellett alig fordítanak figyelmet a testet és lelket egyszerre nevelő *turista kirándulásokra*. Így volt nagyjában ez körülbelül 25 évig a mi Vándoregyletünknel is. Különösen a turistaság kezdő éveiben sok jóakarattal, de kevés hozzáértéssel egyik gyártelepről a másikra vándoroltak, vagy hosszú gyaloglásokat végeztek poros országúton, anélkül azonban, hogy csak egyetlen havasi kirándulást tettek volna. És történt ez itt a szebeni és fogarasi havasok lábánál, ahol maga a természet is, a rengeteg őserdő, a hófedte óriás csúcsok kiáltva hívják, csalogatják magukhoz az embert. Ki merte volna még akkor a távoli alföldi magyartól kívánni, hogy hosszú és költséges útat tegyen meg vonatot csak azért, hogy belepillantson egyszer a hegyek szépségeibe?

Hála istennek nagyot haladt azóta a világ, s ha még nincs is erős, ki-fejlődött magyar turistaságunk, legalább is rajta vagyunk az életképes fejlődés útján s lelkes turista egyesületeink örömmel láthatják, hogy az általuk ültetett mag mint nő és gyarapszik napról-napra. Az utolsó 10 esztendő meghozta a helyes irányváltozást a mi ifjúsági Vándoregyletünknek is; azóta évenként 5—6 ízben teszünk havasi kirándulásokat és ma már ifjúságunk — mondhatom — egészen bejárta, ismeri a fogarasi és szebeni havasok minden általánosabban ismert pontját.

Ime a nagyszzebeni állami főgimnáziumi ifjúsági vándoregyletének az 1909—1910. isk. év alatt végzett turista kirándulásai. Miután már több kisebb kiránduláson ifjúságunk eltanulta és megszokta a havasi kirándulások fáradsalmait ez évben először és pedig két ízben végeztünk nehezebb átvándorlást is.

Seara, Ciortea, Budisláv, Szurul.

1. Első alkalommal még a múlt évvégi záróvizsgálatok után a hajnali vonattal indultunk a feleki állomásra, onnan falusi szekeren a Porumbacel völgyében levő, felhagyott üvegkúthoz. 9 órakor fogtunk a gyalogláshoz s a csodaszép Serbota vízesés érintésével d. u. 2 órakor értünk a Negoj menházba (1546 m.). Másnap hajnalban törmeléken morena torlaszok között kapaszkodtunk fel a Moscav nyugati nyergére (2177 m.). Innen mindenütt az országhatáron a *Sedra* csúcson (2313 m.) keresztül jöttünk el a Girbova sziklatömegéhez. A csúcson, melyet a S. K. V. turista térképe nem jelez, aneroidunk 2272 métert mutatott, de a később útba ejtett háromszögelési pontokkal való összehasonlításból láttuk, hogy a valóságban körülbelül 70—80 méterrel törpébb a csúcs, mert aneroidunkat a nyugatról jövő hatalmas depressió rohamosan lenyomta. Reggel 8 órakor értünk el a *Ciortea* (Magas esorba) keleti csúcsát. Innen kezdve szédületes sziklafalakon, hason csuszva vagy négykézláb, hol meg derékig süllyedve a hóba, csak nagy ügyel-bajjal juthattunk el a *Ciortea* főcsúcsára (2426 m.), havasaink egyik egyik legvadabb, egészen alpesi jellegű pontjára.

Felettünk 50—100 méterrel 4—5 köszáli sas, alattunk 400 méterrel a feleki tengerszem még félig befagyva. Félelmetesen szép kilátás, imádságos nagy csend, felejthetetlenül mély benyomások!

A lemenetelt is igen megnehezítette az, hogy a nagy hómezők nemcsak az utat, de itt-ott az egész völgyet is egészen befedték. Hála a Gondviselésnek és bátor vezetőink ügyességének, nagyobb baj nélkül értük el a tavat és épen idejében, mert a fellegekből sűrű, nagy pelyhekben megeredt a hó. Két álló órán át havazott és mi havazódtunk a *juniusi* frissen hulló hóval. Így haladtunk át a *Budislávon* (2345 m.), majd a *Szurulon* (2281 m.), de ekkor újlag kísütött a nap és amikor délután 4 órakor elértük a Moára patak völgyén az erdő vonalat, már egészen megszáradva gyűjtöttük a teljes pompájában nyiló havasi virágokat: alpesi rózsát, a havasi primulák soha nem látott gyönyörű fajait, árvácskák, irisek, havasi ibolyák és nefelejcskek legszebbjeit. Volt olyan fiú, aki minden fajból csak egy szálat szedett s a végén mégis olyan bokrétája lett, hogy egy kézzel nem tudta átfogni. Este fél 8 órára értünk Felső-Sebesre. Vasárnap lévén, részint a falusiak voltak korecsmai hangulatban, részint a lovak künn a mezőn s így szekér hiányában gyalog kellett a hátralevő 8 km. utat is megtennünk a romániai vasút érkezéséig, 9 óráig az Olthídi-kitérő állomásra. E kirándulásunk a Ruzitska Béla dr.¹ kedvesen és tanulságosan leírt Negoj-Királykői élvándorlásának nyugati folytatása.

¹ L. Erdély XVIII. évf.

Negoi, Lajta, Bulea, Netedul.

2. Szokásos őszi kirándulásainkat – most még lelkesebb és gyakorlot-
tabb turista csapattal – hasonló élvándorlással kezdtük. A kiinduló pont
megint a feleki állomás volt. De most nem a hajnali, hanem a délutáni vonattal
indultunk útnak. Esti szürkületben értük el a heglábát s félórai mászás után
teljes sötétben voltunk. Turista lámpáink halovány fénye kereste az utat s
csak lassú óvatossággal haladtunk felfelé. Felejthetetlenül kedvesek ezek a mi
éjjeli lámpás – felvonulásaink! Egészen más ilyenkor a természet szépsége, sejt-
elmesebb a nagy sötétsége, mélyebb a csendje, varázslatosabb a vizek zúgása,
elandalítóbb a lombsusogás. Az út mellett távolabb-közelebb fényesen világító
szentjános bogarak. Megfigyeltük, hogy 1400 és 1500 m. között találtuk a
legutolsót. A nagy csendet a turista botok egyhangú kopogása, majd egy-egy
álmából megriasztott fajdkakas felrebbenése törte meg. Egy ilyen felvonuláson
részt vett diák ezeket az emlékeket élénken fogja megőrizni élete végéig.
Este 11 órakor értük el a Negoi menházat.

Reggel fél 6-kor indultunk tovább a lassan emelkedő, festői szép Sár-
kány úton (Drachensteig), 2200 m.-ig mindenütt a Negoi főcsúcsára vivő
szikáuton, itt aztán kitértünk keletre s kevésbé járt úton, mozgó sziklák között
értük el az első hőmezőt. A hó tavalyi, vagy talán még régiebb, itt a katlan
éjszaknyugati oldalán nem is olvad el soha. Pedig hőmérőnk már reggel fél
7 órakor 12 C°-ot mutatott. 8 órára jutottunk fel *Berger-Csorba* meredek nyer-
gére (2308 m.) s innen mindenütt a Negoi oldalán határozott gleccser kép-
ződmények között jártuk körül a Negoi és Lajta hatalmas circusvölgyét, ami-
kor a Kalcun keleti nyergén egyszerre megpillantottuk a *Kalcun-tó* sötétkék
tükrét (2011 m.). A kis és nagy *Lajta csúcs*on át (2405 m.) a Paltina nyugati
nyergén ereszkedtünk le a gyönyörű szép *Domna völgybe*, 5–6 apró tavacska
felett háznagyságú sziklák között óvatosan haladtunk lefelé, majd újra fel a
Bulea gerincre, ahol a szemben levő *Zerge csúcs* oldaláról intézetünk egy
másik turista csapatának lelkes hurra-kiáltása fogadott.

Bulea, Zerge-csucs.

3. Kisebb, kezdő turistáink részére rendeztünk ugyanekkor még egy
kirándulást a gyönyörű Bulea völgybe. Egyszerre indultunk és itt a nagy
sziklák között adtunk találkát egymásnak. E társaság az éjszakát az alsó
Bulea menházban (1234 m.) töltötte s másnap egy része a Bulea-völgy-
ben, másik része a tónál tartózkodott, míg a harmadik, a legkitartóbb
megmászta a *Zergecsúcsot* (2429 m.) és bevárta a mi érkezésünket. Tervünk
tökéletesen bevált. Végtelenül kedves volt a találkozás s míg ők északról vad
sziklák között csak lassan, nagy vigyázattal tudtak előhaladni, addig mi nyu-
gatról játszva rohantunk le puha havasi legelőn a zöldes-barna színű *Bulea*
tengerszemhez (2202 m.), havasaink legnagyobb és leglátogatottabb tavához.
Délután 4 órakor értük el e napi útunk végpontját. Az éjszakát az S. K. V.-
nak, nagy költséggel a tónak egy kis félszigetére épített cement xylolith men-
házában töltöttük.

Reggel hatkor folytattuk tovább útunkat a hatalmas Butyáncsúcs éjszak-
nyugati lejtőin s már fél 8-kor fenn voltunk a fogarasi havasok egyik legszebb
kilátóján a *Netedulon* (2351 m.). Ez a csúcs a Butyán éjszakai gerincének leg-
magasabb pontja, eléggé kiáll a főgerincvonulathól és magasságával az összes
szomszédos oldalgerincek felé emelkedik. Üde, por- és páramentes a levegő,
alattunk a megdöbbenően vad kisárpási üst, felettünk a verőfényes léghen
két sólyom játszik, villámgyors repüléssel egészen csodálatba ejt és előttünk
a fogarasi heglánc páratlanul szép kulissza panorámája, lenn pedig a völgy-
ben egy-két csillogó, bádog fedeles templom, még odébb a lassan hömpölygő
Olt ezüst kigyója. Olyan elragadó látvány, hogy két óráig se tudtunk betelni

vele. Lemenet 2300 m.-en találtuk az első alpesi rózsát. Másodvirágzás volt, de épen olyan bűbájosan szép, havasi illatú, mint az első. A kis tóig (Lakuc) az élen haladtunk, onnan nyugatnak boróka bokrokon szánkázva észrevétlen gyorsan reptünk le majd ezer métert a Bulca hatalmas vízeséséhez. Majd az alsó Bulca menháznál (1234 m.) összeverődött és egyesült az egész társaság s innen vígan dalolva s az őszi flóra virágait gyűjtve másfél óra alatt leértünk a hegylábánál levő erdészlakig. Itt két kocsit várt fáradtabb turistáink kényelmére, de mégis többen voltunk, akik a hátralevő 15 km. mezei utat is gyalog tettük meg a kerci vasúti állomásig, honnan az esti fogarasi vonat hozott haza. E kirándulásunkhoz kedves útítársaként csatlakoztak Papp Lajos máv. főellenőr, nagyszebeni állomásfőnök, Hamza Dezső máv. hivatalnok és Papp Lajos honvéd hadnagy.

Az eddigi felsorolt kirándulásaink mindenikénél a vezetőnk Cotofán János (Felek 171. házsza.) volt, a S. K. V. diplomás hegyivezetője. Nemcsak azért, mert a Surul-Venaterea hegyvidéket kitűnően ismeri, de bátorsága, ügyessége és megbízhatósága miatt nyugodtan merem ajánlani bárkinek.

Presba.

4. Az őszi pótló érettségi vizsgálatok alntt még egy igen szép havasi kirándulást tett egy harmadik turista csapatunk. A reggeli vonattal Nagydisznódra, innen gyalog Códra, a nagyszebeni villamosművek duzzasztójához értünk. Majd a Muma gerincén kényelmes 4—5 órai mászás után d. u. 2 órakor fenn voltunk a szebeni havasok leghíresebb kilátóján, a *Presba*-csúcsra (1745 m.) Az éjszakát a S. K. E. jól berendezett tágas menedékházában töltve másnap ugyanazon úton indultunk vissza és érkeztünk Szebenbe a d. u. 1/4 4-kor bedöcögő vonattal.

Nagydisznód-Códtalmács.

5. 6. Ugyancsak ekkor még két kisebb erdei, illetőleg mezei kirándulást tettek I—III. osztályos tanulóink. Az egyik csapat a Nagydisznódi állomáson leszállva a vonatról a códi ványolók megtekintése után gyalog ment Talmácsra. Míg a másik a városi új erdőben játszva és virágokat gyűjtve töltötte el a napot.

Nagyvitea-völgy.

7. Őszi turista útainkat a Nagy-Vitea völgyének megtekintésével fejeztük be. Október utolsó napján indultunk. Akkor, amikor már rövidek a napok, hűvösek az éjszakák, hulló levelek fedik el a turista ösvényt s amint leszakít egyet-egyét a szél, lassan peregve hullnak a földre s azzal az elmúlást zizegik felénk. Bágyadtak a színek, elálmosodott az egész természet, mintha csak a meleg nyári munkában fáradt volna ki. Az alsó-visti állomásról gyalog indultunk s még el se értük Felső-Vistet, egészen reánk sötétedett. Koromsötétben, alig pár méterre látva előre, lassan ballagtunk egy jó fél óráig, míg úrja a keleti égen derengi kezdett s feljött a hold. Már szinte ott voltunk a nagy hegyek alatt, amikor a félhomályban két szürke alak közeledett felénk. Szinte hihetetlen ezen a vidéken, magyarul és bizalmat keltő szivességgel köszöntek jó estét. Majd megöleltük őket örömmünkben. A fogarasi állami uradalom hazasiető öreg kertésze volt a feleségével. Az éjszakát a nagyvisti völgy szájánál levő kis erdészlak meleg szobájában bundák és párnák között aludtuk át s már reggel fél 5 órakor újra útban voltunk. Hideg lehetett az éjjel. Nehéz zuzmára ülte meg a földet s csak úgy csillogott, mintha valami hegyi szellem fényes ezüst port hintett volna le. Még fenn volt a hold, de már kifáradt a hosszú éji útban. Majd feltűntek a nap első rózsás sugarai, aztán valóságos csatát vívott a két égi vándor egymással, míg végre a hold erejét veszítve, egészen belehalványult a nagy küzdelembe. A visti gerincen egy tisztásra értünk. Jobbról valami faalkotmány kandikált felénk 8—10 méter magasból a fenyő lombok közül. Nehéz falétra vitt fel oda, előtte a réten két elszórt

lócsontváz, odébb egy félig megevett lóhulla hevert. Medveles volt. Amint tovább mentünk a *Peru Porculuion* (1370 m.) friss vaddisznó túrást láttunk az út mellett. Itt tüntek egyszerre szemeink elé a már vakító hólepte szikla kolosszusok, a hatalmas Nagyvísti üst, az óriás csúcsok s a fantasztikusan szagotgott felséges *Zenoga* és *Girdoman* gerinc.

Innen mind jobbra tartva igyekeztünk le a völgybe s már fél 9 órakor elértük az S. K. V. rozoga menházát (1327 m.) Nem foghattuk fel, hogy miért kellett a menházat épen itt elhelyezni, ahol jóformán leülni való síkföld sincsen s a patak vize is elég távol ide, — hiszen a fáradt turistának száz lépés is sok, — holott alig hetven méterrel fennebb csinos kis tisztás és nagyszerű forrásvíz önként kínálkoznak a majd építendő új menház helyéül. Elhagyva a stinát is felemelkedtünk a hóvonal széléig, ahol magasságmérőnk 1660 m. jelzett. Lejövet mindenütt a Vistea mare tágas és szebbnél-szebb vízesésekkel festői völgyében haladtunk s d. u. 3 órakor leértünk előre megrendelt s az erdészlaknál ránk várakozó falusi szekerekhez. Vonatérkezése előtt már fél-órával a vistí állomás várótermében vígan tárgyaltuk a jól kihasznált nap kedves élményeit.

Albota.

8. Alighogy elvonult a nagy hó s megindult a tavaszi virágfakadás, május 22-én újra útra mentünk az Albota csúcsra. Reggel 7 órakor az alsó-árpási állomáson a vonatról leszállottunk s kilenc órára két rázós szekerünk elvitt az Albotagerinc keleti lábához. 12 óra 45 perckor értük el a *Schuszter-Rezidenciának* nevezett, körülbelül 1760 m. magasan levő szép sziklacsoportot. Feljövet a folyton permetező eső kövér szalamandrákat csalt ki az útra, 1650 m. magasan pedig találtunk egy egészen szürkés színű döglött patkányt. Az alpesi rózsa még nem virágzott, az esős, hideg májusi napok visszavetették egy-két héttel. Épen csak a „Rezidencia“ szikláit között szedhettünk egy pár duzzadt, pirosuló bimbót. A hegyek felhőköpenyegbe burkolóztak. Egész kilátásunk a gyönyörűsége *Terica* és *Buttyán gerinc* volt. Néha egy-egy percre fel-felütötte hóval borított ősz fejét az öreg Nego is és keleti óriás szomszédja a Laita, hogy aztán annál inkább kihívja haragunkat az irigy fellegekre. Hó még iszonyú sok volt. Nemcsak a magas csúcsok, de a mély árpási üstök sem tudták lerázni nehéz téli takarójukat. A sziklák közül a gróf Károlyi csinos vadászakja felé, a lerohanó havasi patakhöz mentünk ebédelni s miután fényképező kis turistáim a legutolsó lemezeket is felhasználták, másfélórai gyorsított leereszkedéssel d. u. 4 órakor a vasút felé siető szekereinken ültünk.

Kerékpáron Orlátra.

9. Végül meg kell emlékeznünk *kerékpáros* kirándulásunkról is, mellyel az idén legelőször tettünk kísérletet. Kistoronyon és Keresztényszigeten át mentünk egy júniusi szél- és pormentes napos délután Orlátra. Megtekintettük a falú határán levő mészhegy (Csetatye) mesterségesen kivájt hatalmas barlangját, hol a fehér mészkő és a sötét gneisz gyönyörű rétegek leülepedését többszörös gyűrődését és rétegtörését figyeltük meg. Kerékpáros kísérletünk kitérően bevált, nem lyukadt ki egyetlen gummi sem, s minden fennakadás nélkül tehetjük meg a 35 kilométeres utat.

A közeledő nyári szünidő első napjaira terveztünk egy 5—6 napra terjedő, nagyszerű havasi utat: *Orlát—Dus—Bisztra—Surian* (2061 m.) *Petrozsény—Mundra* (2529 m.) programmal.

A könnyebb áttekinésért és turista viszonyainknak a távoli érdeklődőkkel való megismertetéséért, hogy lássák, hogy Szebenből mennyi pénz és idő mellett, körülbelül mekkora társaságban és milyen időszakban mit lehet elérni, táblázatos összeállításban pontosan közöljük mindazokat az adatokat, amelyek csak számot tarthatnak a turista figyelmére.

A nagyszebeni áll. főgimn. ifjusági Vándoregyletének 1909—10. isk. évi turista kirándulásai.

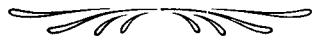
	Hová?	Mikor?	Részvevő tanulók száma		Melyik osztályok	Időtartam napokban	Kéjenkénti részvételi díj*	Gyalogút km.-ben	Az elért legnagyobb magassági pont tenger felett
			saját költségen	vándoregyl költségen					
1	Negoimenház—Scara-Ciortea-Surul	1909. VI. 26., 27.	10	1	V—VIII.	2	4—	42 2426 m.	
2	Negoimenház—Bergercsorba—Laita—Bulea—Netedul	IX. 10., 11., 12.	9	1	„	2 ¹ / ₂	4 80	84 2430 „	
3	Bulea—Zergecsucs	„	9	2	„	2 ¹ / ₂	4 93	40 2429 „	
4	Presba	IX. 11., 12.	26	—	IV.	2	2—	39 1745 „	
5	Nagydisznod—Cód—Talmács	IX. 11., 12.	22 27	—	III.	1	—60	14 —	
6	Városi újerdő	„	34 21	—	I—II.	1	—	15 —	
7	Nagyvisti völgy	X. 30. XI. 1.	6	—	V—VII.	1 ¹ / ₂	3—	33·5 1660 m	
8	Albota	1910 V. 22.	12	—	V.	1	3—	14 1760 „	
9	Orlát	VI. 2.	7	—	IV-V.	1 ¹ / ₂	—	Kerék-párút 35 —	
Összesen . . .						14	—	316·5	—

* A kirándulás költségeibe minden bele van számítva, kivéve a turista kirándulásoknál az étellemezést, amit a fiuk otthonról hátii zsákban hoznak magukkal.

A jelen iskolai év alatt vándoregyletünket elláttuk a turistaságnál legszükségesebb felszerelésekkel is. Beszereztük a hazai összes kiválóbb turista-területek részletes és általános térképét, magasság-, hő-, távolság- és lépésmérőt; vettünk egy alpesi lámpát és kísérletképpen egy thermost. Diákjaink legtöbbjének van saját turista jegyzőkönyve, s a gyűjtött adatok alapján a kirándulásokat velük íratjuk meg.

Végül még egy kedves kötelességet kell teljesítenem, amikor legőszintébb köszönetemet fejezem ki Szalay Béla dr. iskolaorvosunknak, az Erdélyi Kárpát Egyesület nagyszebeni ügyvivőjének, aki gazdag turista tapasztalataival és jó tanácsaival mindig készségesen támogatja és biztosítja turista kirándulásaink sikerét.

Nem kis lelki megnyugvással tölt el az a remény, hogy e kirándulásokon részt vett ifjuságunk fáradhatatlan, lelkes munkása lesz a fejlődező magyar turistaságnak, mely hitemet egyre erősebbé teszi az életbe már kibocsátott volt tanítványaimnak, hol a tarpataki vízesés mellől, hol a Retyezát ormáról, hol a Szentanna-tó partjáról küldött kedves, turista megemlékezése.

Az erdélyi szászok műtörténete.

— Dr. Róth Viktor három kötete. —

Erdély műtörténetéről a legutóbbi öt év alatt három vaskos kötetet adott ki dr. *Róth* Viktor, ev. szász lelkész honfitársunk, a kiváló műtörténész. Idegenben (Strassburgban) jelentek meg munkái a „*Studien zur deutschen Kunstgeschichte*“ nagy irodalmi vállalat keretében, németül; ennek 64. 75. és 104. füzeteként, gazdag illusztrációkkal. A németeket azért érdekli, mert főként az erdélyi szászok művészeti és műipari alkotásairól szólnak e művek; de minket is közelről érdekel, mert hisz az erdélyi szászok műtörténete Magyarország műtörténetének egyik nevezetes alkatrésze s a mit Erdélyben a műipar és művészet a századok folyamán alkottak, az tagadhatatlanul első sorban a szászok — e városalkotó polgári elem — munkája volt. A kettős érdeklődés fog megnyilvánulni abban is, hogy a sajtó alá készülő *negyedik kötet* (mindenik külön is önálló) eredetileg *magyarul* fog megjelenni, a Műemlékek Orsz. Bizottsága kiadásában.

Az első kötet az *építészetről* szól. (Geschichte der deutschen Baukunst in Siebenbürgen, Strassburg 1905 8-adr. 127 l. és 34 tábla kép.) Köztudomású dolog, hogy Erdély elég gazdag műépítészeti emlékekben, nemcsak a szászok földjén, hanem a magyarlakta részekben is. Főként a régi templomok azok, melyekben a régi építészet remekelt s ezekben a román stylból a gotikán és a renaissancecon át a barokkig minden Európában divatozott építészeti stylt képviselve látunk. A szászok földje kétségtelenül mégis a leggazdagabb a műépítészeti emlékekben.

Roth ismertetése nem szorítkozik csupán a szászok földjére. Leírását a gyulafehérvári székesegyházzal kezdi, mely legjelentékenyebb alkotása a román-stylnak. Ehez csatlakoznak korban és stylban a XII—XIII. sz. barátfalvi, nagy- és kisdisznódi, keresi, nagysinki stb. templomok. Az átmeneti stylt képviseli a szászrégeni. A legtöbb műemlékszerű templom gót-stylú. Csak a szászföldön 200—250 maradt fenn ilyen. A legkiválóbbak a szászsebesi, nagyszebeni, brassai, segesvári, medgyesi, besztercei s a *kolozsvári* templom. Mind a XIV—XV. század alkotásai. A medgyesin ott van Mátyás király és a Bátorhoryak címere. A kolozsvárit 1414-ben fejezték be. A falusiak között kiválik az *almakeréki*, melyet az Apafiak építettek a XIV. század közepén, a szentély festményei ritkaság művészeti emlékek. Nevezetesek még a berethalmi, a darlatzi, bogácsi, kisselyki, vidombáki, földvári, szentágotai, sárkányi, sárosi stb. templomok.

Roth behatóan foglalkozik mindenikkel. Érdekesek fejtegetései a *templom-erődítések*ről, melyet keletkezését a XV. század török beütéseinek tulajdonítja. Ezeknek 12 külön csoportját különbözteti meg. A renaissance-stylnak kevesebb műalkotása van Erdélyben, amely styl itt nem tudott igazi életre kapni. Legalább a szászföldön nem. Ez a fejedelmek korának stylusa volt s inkább világi alkotásai maradtak fenn. A XVIII. század még szegényebb műemlékekben. Roth érdekes és tanulságos könyvét nagyon szép képmellékletek (templomok külső és belső részei) világosítják meg és teszik még érdekesebbé.

A II-ik kötet a szobrászatról szól (Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen, Strassburg 1906. 8-adr. 176. l. és XXX. kép-tápla.) A szobrászat Erdélyben leginkább az egyház szolgálatában állott, közcélt szolgált, a

nyilvánosság számára dolgozott. Ez is, mint az építészet, korszakok szerint osztályozandó. A román-styl korából (XII—XIII. sz.) kevés ilyen emlék maradt fenn, mert az akkor épült templomok egyszerűek voltak, nagyobb művészi díszletek nélkül. A gyulafehérvári dom némely domborműve, a feleki és a szakadati templomajton lévő kőszobor alakok képviselik e kort leginkább. Néhány rézöntvény is ide tartozik.

Gazdagabb a gót-styl korszaka, melyet *Kolozsvári Márton* és *György* szobrászok méltatásával kezd Roth. Szerinte is kétségtelen, hogy ezek a kiváló művészek az erdélyrészi Kolozsvárról származtak s az itteni *Miklós festő* fiai voltak. A XIV. sz. legkiválóbb szoborművek nálunk a szászsebesi ev. templom szentszobrai. A XV. sz. elejéről való a nagyszebeni Erzsébetkapu előtti kápolna keresztrefeszítés csoportja 1417-ből, az osztrák Lantregen Péter mesterműve. Nevezetesek még a nagyszebeni ev. templom toronykapuján levő Krisztusfej a XV. sz. elejéről; a brassó-földvári templom domborművei; a brassai ev. templom kórustartó oszlopainak szentszobrai; a kolozsvári nagytemplom sekrestyeajtója keretén lévő férfifej stb. A kőfaragászat mellett korán kifejlődött Erdélyben a fametszés is. Kiváló és legrégebb példánya az almakeréki oltár keresztrefeszítés csoportja, a kisdisznódi Madonna. A br. Brukenthal-muzeumban s a segesvári „Alt-Schässburg“ muzeumban is van egy néhány szentszobor fából a XV. századból. A középkori szobrászat azonban aránylag eléggé szegény Erdélyben s nincs különleges karaktere: nem erdélyi szász, hanem német művészet.

A renaissance-korban a fafaragászat nálunk Erdélyben túlszárnyalta a kőszobrászatot. A XVI. századból a szász templomokban igen szép emlékei vannak ennek a művészeti ágnek. Főként a hirneves nürnbergi képfaragómester *Stoss Veit* és tanítványai dolgoztak sokat Erdély számára. *Stoss Veit* krakkói tartzkodása idején (1471—1496) és később elárasztotta Erdélyt szebbnél-szebb faragászati műveivel.

A szászsebesi híres oltárt Roth nemcsak hogy *Stoss Veit*nek tulajdonítja, hanem azt hiszi, hogy még Krakkóban csinálta s onnan került Szászsebesre. Főérve, hogy a középrész angyalai szakasztott mása a krakkói Mária-templom oltárának. Roth igen behatóan fejtegeti a híres mester összeköttetéseit Erdélyvel. Ő maga alighanem az abaujmegyei *Stósz* bányavároskából származott és 1520—23-ig Erdélyben lakott, tagja volt a brassai asztalos és képfaragó céhnek. Fiai közül három itt telepedett le: egyik *Stoss János*, mint festő Segesvárt. Ez Rothot arra a gondolatra ébreszti, hogy több rokokko-stylú oltárképet neki tulajdonítson. Valjon a gógánváraljai templom ritkaságú mennyezetfestményei nem tőle származnak-e? Megjegyzendő, hogy a szászfölddel szomszédos magyar templomokban is vannak olyan fafaragási műreemek, mely *Stoss Veit* és az ő iskolájára emlékeztetnek, így a kisküküllőmegyei Ádámoson stb.

A XVII. század szobrászai közül magasan kiemelkedik a nagyszebeni *Nikolai Illés* (Elias), aki Apafi Györgynek, a fejedelem atyjának remek síremlékét (sarkaphagját) alkotta (1638-ban), melyet az almakeréki sírkápolnából, 1902-ben vittek föl a nemzeti muzeumba Budapestre. Tőle való több nagyszebeni, berethalmi és segervári síremlék, melyeket Roth behatóan ismertet. Nikolai is egész iskolát teremtett.

Elütnek ettől a nagyszebeni szobrász-iskolától a *brassai síremlékek* (az ottani templomban), melyek nem egész, de fél alakokat ábrázolnak és színesek. Legjellemzőbb ezek közt a három *Draut* (nagyapa, apa és fiú, mindhárom brassai bíró 1557—1693.) síremléke együtt. Ilyen síremlékkő sok van a brassai, nagyszebeni, segesvári s más templomokban. Külön csoportot alkotnak az arc képes síremlékektől a címeres síremlékkövek, melyekből szintén számos maradt fenn a XVI—XVII. századból. A számos márvány- és kősíremlék mellett

feltűnő az a két rézből öntött sírkölap, melyek egyike a szászok ispánja *Haller Péter* († 1569) emlékéét hirdeti, a másik pedig *Lutsch Mihály* szebeni polgármesterét († 1632).

A barokk-korszakból leginkább emléktáblák, u. m. epitaphiumok, feliratos síremlékek maradtak fenn a szász templomokban: fából, alabástromból, ércből és stuccoból. Mindezekről Roth igen érdekesen és behatóan értekezik. Mindezeket szemléltetővé teszik a kötet végén sorakozó képek táblázatai (30 darab), melyek az erdélyi szász szobrászat legszebb alkotásait tüntetik fel.

A III-ik kötet az *iparművészetet* tárgyalja (*Geschichte des deutschen Kunstgewerbes in Siebenbürgen, Strassburg 1903, 8-adr. 259 l. 33 táblán 75 kép.*) Ebben a könyvben szerző a művészi ipar anyagai szerint csoportosítja a fennmaradt emlékeket. A sorrend ez: bronzöntés, vas, vörösréz, ón, ötvösség, agyagipar, bútortzat, szövészet, bőripar. E fejezetekben *aztán* lehetőleg kor szerint tárgyalja a templomok, muzeumok s magántulajdonok birtokában meglévő műtárgyakat. A bronz fejezetében szól a harangokról, melyek közt mint legrégebbi ismeretes Erdélyben a *kolozsmegyei Jegenye* (nem Jegény, mint ő írja) falu harangja 1252-ből, mely nagyszebeni harangöntő-mester munkája. Gr. Kemény József kéziratára hivatkozik. Megérdemelné az utánjárást, mennyiben hiteles, mert e korból más ilyen régi harang nem ismeretes. Csak a XIV. századból vannak számosabban. A harangok után következnek a keresztelő medencék, melyekből szép és régi (XIV—XV. sz.) példányok maradtak fenn a szász templomokban. Legrégibb a medgyesi és a segesdi (XIV. sz.) Az ágyúöntés és puskaművesség is jelentékeny iparág volt a szászok között a XV—XVII. században.

A *vasipar* főbb termékei a fegyverek, házi eszközök, szerszámok, melyek legrégebb példányai a XVI. század elejéről valók. A *vörösréz* edények nagy szerepet játszottak az előkelőbb háztartásban; az *ónedények* egész a XIX-ik századig minden háznál. (A mi muzeumunknak is szép példányai vannak a szászföldről!) Az *aranyművesség* (ötvösség) az erdélyi műipar koronája volt minden időben. A XIV. századtól a XVIII. sz. végéig a legvirágzóbb és gazdagabb műipar volt. A szász egyházak máig is tele vannak szebbnél-szebb műremekekkel, mint arról az 1900-iki párisi kiállításra való gyűjtés alkalmával e sorok írója személyesen meggyőződött. Roth ezeket most rendszeresen ismerteti és csoportosítja. Behatóan méltatja az utolsó nagy szász ötvös *Hann Sebestyén* életét (1644—1713) és működését, felsorolván 25 ismeretes műremekét, melyek közé 26-ikül sorozhatjuk a Barcsay Domokos tulajdonából az Erdélyi Múzeum régiségtárába került fedeles kupát.

Az *agyagipari* tárgyak között tanulságosan világítja meg azt a kékzománcos graffitós kancsó és tányér csoportot, melyet 1780—1815-ig egyetlen szász mester csinált és a *brassai parasztmajolikának* nevezett 1840—50 körüli kékvirágú, fehér alapzománcú szász korsókat, melyekből a mi muzeumunknak is szép gyűjteményt szereztem párisi kiállításra gyűjtő körutatom.

A *bútoripar* legszebb termékei, az oltárokon kívül, a templomi karszékek, művészi faragásaikkal, intarsia (berakott) díszítményeikkel s a XVI—XVII. sz. renaissance szekrények, egyesek birtokában. A magyar hatás terméke az a „*poarszek*“, mely a *pohárszékből* eredt. A *szövészet* és *hímzés* fejezete egyike a legérdekesebbeknek. A magyar és székely hatás talán itt a legerősebb, amit Roth épúgy elismer és constatál, mint az agyagiparnál. A bőriparnak főként a lószerszámnál és a ruházatnál (fekete tulipános szász ködmönök) volt jelentősége.

Ezt a kötetet is gazdag illusztrációk díszítik és teszik a szöveget szemléltetővé. Kár hogy nem a szöveg között, hanem külön táblákon, a könyv végén.

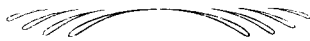
Roth könyvei az első rendszeres ismertetései az erdélyi, illetőleg a szász

műiparnak. Mint úttörőnek magában is megvan a maga kiváló érdeme és tudományos nagy jelentősége. Egészen új, ismeretlen világ tárul fel előttünk Erdély szászföldi kulturájáról az ő könyveinek kalauzolása mellett. Eddig is láttuk és megbámultuk a gazdag műkincseket és emlékeket a szászföldön, de azok szellemét, jelentőségét és az európai művészettel való kapcsolatát csak ilyen szakavatott, széleslátókörű és alapos műtörténeti tanúlságú magyarázat mellett tudhadjuk kellőleg méltányolni és értékelni. Munkáinak olvasása azt a hő óhajtást ébresztik fel bennünk: bárcsak most már kiegészítésül Erdélynek többi (magyar lakta) területét is tanulmánya tárgyává tenné. Ő is sokat tanulna vele, mi is sokat nyernénk, ha az ő éles szemüvegén át láthatnók azt, amink van. Talán az ő ítélete is sokban módosúlna s általánosabb erdélyi műipart látna abban, amit most kizárólag szásznak hisz. A kölcsönös hatást bizonyára még inkább felismerné, mint eddig tehette az egyoldalú vizsgálódásnál.

Mert az egyoldalúság és elkülönzés hibájától (miben szász honfitársaink általában leledzenek) sajnos még oly felvilágosult elme és tisztán látó szem mint a Rothé sem mentes teljesen. Ennek a rovására kell írunk azt is, hogy a helyneveket munkáiban mindig és mindenütt csak németül írja, pedig a hivatalosan is megállapított magyar neveket legalább zárjelben oda kellett volna tennie, hogy e magyarországi kulturáról szóló munkái ne csak a német, de a magyar kultúrának is szolgálhassanak. A magyar kultúra így is meghajtja az elismerés zászlaját Roth érdemei és munkái előtt és azt az óhajtást tápláljuk, hogy bárcsak munkái egész Erdélyre kiegészítve magyarul is megjelenének. Erre van is kilátásunk, mert Roth következő, negyedik kötetét, mely az erdélyi szászok festészetéről fog szólni, már *magyarul* fogja először és erede ileg kiadni. Annak az együttműködésnek lesz ez üdvös eredménye, melyet nem rég a szász Almakeréken az Apafiak hamvai felfedezése és Kolozsvárra átszállítása körül magyarok és szászok (köztük első sorban Roth, mint e vidék esperese és a püspök megbízottja) közösen, egy szívvel lélekkel végeztünk. A közös mult és a kultúra terén meg lehet és meg kell találunk, ami összeköt s nem azt kell keresnünk, ami elválaszt. Vállvetve mindig tovább haladhatunk, többre mehetünk, mint külön-külön.

Roth munkásságától, melyek eddigi szép eredményeit szívesen méltattuk, a magyar kultúra is sokat vár és reméljük, hogy várakozásunk nem lesz hiábavaló.

Dr. Szádeczky Lajos.

Egyesületi élet.

Izabella főhercegnő az E. K. E. muzeumában. *Izabella* főhercegné, mint a „Magyarországi Háziipari Szövetség“ fővédője jun. 26-án Kolozsvárra érkezett, hogy megnézzé az itteni nép- és háziipari termékeket, gyűjteményeket s Kalotaszeg és Torockó népiparát. Második látogatása az E. K. E. néprajzi muzeumba: ak szölt, hol jun. 26-án d. e. 11 órára volt jelezve látogatása. Fogadására az E. K. E. tisztikara és néhány választmányi tagunk gyűlt össze az E. K. E. muzeumában, hova a fenséges asszony és kísérete 11 óra után négy automobilal érkezett.

Kíséretében voltak: leánya, *Gabriella* főhercegnő, gróf *Batthyány* Lajosné Andrássy Ilona grófnő, a „Magyar Háziipari Szövetség“ elnöke, gr. *Wimpfen* Frigyesné sz. Széchenyi grófnő palotahölgy, br. *Prónai* Sándor huszárörnag, kamarás, *Koperli* Döme háziipari szövetségi igazgató Budapestről. Kolozsvárról kísérték: ifj. br. *Wesselényi* Miklósné, gróf *Nemes* Pólika, a szövetség erdélyi fiókjának elnöknői, gr. *Bethlen* Istvánné, gr. *Bethlen* Sándorné, *Kendeffi* Gáborné és gróf *Bánffy* Miklós.

A muzeum kapu-közében a tisztikar élén, gr. Lázár István elnök távollétében, dr. *Szádeczky* Lajos első alelnök üdvözölte a fenséges asszonyt a következő szavakkal:

Császári és királyi Fenség!

Az Erdélyi Kárpát-Egylet nevében hódoló tisztelettel üdvözöljük Fenségedet, mint a magyar háziipar legfőbb védőjét és leglelkesebb pártfogóját.

Szerencséseknek érezzük magunkat, hogy Fenséged magas látogatásával tisztelte meg muzeumunkat.

Talán csekélység, amit bemutathatunk, de az szívünkhöz van növe, mert a régi Erdély népiparát és népművészetét képviseli s annál inkább, mert egyik legdicsőbb fejedelmünk, Mátyás király szülőházában van elhelyezve.

Kérjük, tekintse meg Fenséged jóakarató figyelemmel s kívánjuk, hogy Isten Fenségedet a magyar háziipar felvirágoztatására sokáig őrtesse!

A felhangzó éljenek után a fenséges asszony magyarul válaszolva, örömet fejezte ki, hogy a muzeumot, melyről sok szépet hallott, meglátogathatta.

A kölcsönös üdvözlés után *Szádeczky* Lajos alelnök bemutatta br. *Mannsberg* Sándor alelnököt és *Kovács* Géza főtitkárt s megkezdték a muzeum megtekintését a Mátyás király születési szobájával.

Ítt a Mátyás király szobor pályázatának mintái, majd Brandenburgi Katalin remekhimzésű szoknyája kötötte le a fenséges asszony figyelmét. Ez utóbbira megjegyezte, hogy a budapesti iparművészeti muzeumban is van egy szoknya Brandenburgi Katalintól, de ez szebb és színdúsabb. Tetszett Apafi Mihály fejedelem és a fejedelemné magyar motívumú, festett virágokkal díszített két börszéke is. Majd Bethlen Karolina grófnő adománya: a gr. Bethlen-család tulajdonát képezett régi kelengye és keresztelési ruhadarabok remek himzéseit ragadták meg figyelmét, melyet elmenőben még egyszer, kérve *Bálinth* Benedeket, hogy azt neki mintázza le.

Az emeleti termekben feltűnően érdeklődött a templomi menyegyzések emlékei, — a remek arany és ezüst skufiumos kendők — majd a székely és kalotaszegi népies himzések mintái iránt.

Az erdélyi ötvösműveknél megkérdezte, hogy dolgoznak-e még az ötvösök régi minták után. A kapott felvilágosításnak köszönheti egyik helybeli aranyművesünk a fenséges asszony másnapi megjelenését üzletében és a tett gazdag megrendeléseket.

Az agyagipari kiállításnál a magyar, székely és szász bokályok között ő maga felfedezett egy sajtóságos alakú régi levesestálat, melynek másolatát kérte, hogy azt a formát újra feltámassza és elterjessze.

A muzeum két földszinti termében *Bálinth* Benedek kézdivásárhelyi polgári isk. rajztanár és fametszőművész gazdag alkalmi kiállítása: régi székely motívumok alapján készített tüll-varrottasai (zsebkendők, ablakfüggönyök, sálók stb.) és fafaragászi iparcikkei igen megnyerték tetszését. Érdeklődéssel hallgatta *Bálinth* Benedek szakszerű magyarázatait s megrendeléseket is tett.

Egy órai látogatás után beírta nevét az emlékkönyvbe (magyarul) *Gabriella* főhercegnővel együtt és újra és ismételve kifejezést adott meglepetésének a muzeum gazdagsága és érdekessége felett. Elmenőben br. *Mannsberg* Sándor alelnök köszönte meg néhány meleg bucsúzó szóval a szíves látogatást, mire a fenséges asszony és *Gabriella* főhercegnő a kalauzoló alelnökkel kezét fogva, s közönség lelkes éljenzése között távoztak el.

Másnap az E. K. E. két alelnökét (*dr. Szádeczkyt* és *br. Mannsberget*) ebédre híván meg, ismételten kifejezést adott a muzeum érdekessége felett érzett örömeinek s ama reményiségének, hogy nemsokára még tüzetesebben fogja megtekinteni, *Gabriella* főhercegnő külön is sajnálatát fejezte ki az ebédnél a mellette ülő I. alelnöknek, hogy ez alkalommal a kalotaszegi kirándulás miatt oly gyorsan kellett átfutniok a gazdag gyűjteményen, de jövőre behatóbban néznek meg mindent.

A magas látogatás és a kitüntető szíves érdeklődés igen kedves emlékeket hagyott hátra az E. K. E. tagjai körében.

Menedékház megnyitás. Az E. K. E. Brassóvármegyei osztálya igen nagy érdeklődés között július hó 3-án adta át a forgalomnak a Nagyköhavasón épített nagyszabású menedékházat. E menedékház külföldi mintára vendég-

lővel is fel van szerelve. Az összes erdélyi menedékházak között a legszebb és legnagyobb. A megnyitás alkalmával Brassóból mintegy 600-an vettek részt. Igen jó hasznát vették a menedékháznak, mert 11—11 óra között hatalmas jégvihar vonult át a hegységen. E menedékház iránt Romániában is igen nagy az érdeklődés. Sinaiából a román előkelőségek már bejelentették egy nagyobb-szabású kirándulásuk tervezetét. A központi E. K. E. elnökség képviseletében M. Kovács Géza főtitkár vett részt a megnyitó ünnepségen, melynek fényét igen emelte a Hosszútaluból kivonult csángó rezesbanda precíz játékával. A menedékház padlás szobái még berendezésre várnak. Az e célra tett adományokat úgy az E. K. E. elnöksége, valamint a brassói osztály hálás köszönettel fogadja és hirlapilag nyugtázza. A menedékház megnyitásánál a Szeben. szász Kárpát Egyesület brassói osztályának tagjai testületileg vettek részt.

Külföldiek nyilatkozatai múzeumunkról. Május hó 8.-án *Howard* angol főkonzul és gróf *Bostary Sándor* olasz főkonzul megtekintették Mátyáskirály szülőházát és az abban elhelyezett múzeumunkat. A látottak felett a legnagyobb elismeréseket fejezték ki az őket kalauzoló dr. Hermann Antal múzeum igazgató előtt. Minden évben számos külföldi szakertő tekinti meg a múzeumunkat és annak elrendezése, valamint kezelése felett mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak. Nem tartjuk érdektelennek közölni az amerikai D' Orsay tanárnak ugyancsak múzeumunkról szóló érdekes leírását, amely Chicagoba a »Chicago Tribune« című ujságban nem rég jelent meg és a melyet a »Pesti Napló« részletesen ismertet. D' Orsay a többek között azt írja: »Magyarországnak egyik legérdekesebb múzeuma Kolozsváron van. A valóságban két múzeum van itt, de az igazi abban az ősi; jelenleg átalakított gondosan ápolt házban van elhelyezve, ahol Magyarország hírneves királya Korvin Mátyás született. Egy szoba régi divatú konyhának van berendezve primitív mozsarakkal s egy nagy zöld cserép kemencével. Van egy szoba,

mely a paraszt ház első szobáját ábrázolja a falakon remek régi tálak és korsók. Az egész múzeum csodálatosan tiszta s beosztását tekintve, méltán a világ legelsőrangú múzeumai közé lehet helyezni. Mégis az egész gyűjtemény beszerzésének költsége nem haladta meg a 25 ezer dollárt. «

Az E. K. E. virágos levelező-lapjai. Azok közt az apró bazári tárgyak közt, a melyeket az idegenség, mint emléktárgyakat előszeretettel vásárolni szokott, méltó helyet foglalnak el az Erdélyi Kárpát Egyesület égisze alatt kibocsátott és forgalomba hozott Bodorféle virágos levelező kártyák. Ki ne szeretné a mező tarka virágait, ki tud elhaladni egy virágjában pompázó rét mellett, anélkül, hogy a természetnek az istenadta szépséges virágszőnyegén ne gyönyörrel legeltesse szemeit avagy

csokrot ne szedjen belőle. Ilyen évszakhoz nem kötött gyönyört nyújt az E. K. E. egészen új találmányú virágos levelező-lap gyűjteménye, melynek minden egyes növénye nemcsak, hogy színt, alakját megtartja, de évekig le nem morzsolódik a kartonlapról melyre úgy van ráragasztva, mintha csak festő ecsetjéből származnék. Erdély mezei floralának hűséges, tanulságos és gyönyörködtetően művészi tükrei azok a kis blokkok, a melyek a Deák Túristaszállók javára darabouként 2 koronáért megszerezhetők. Minden egyes lapon az illető növény szakszerű magyar és latin elnevezése olvasható. A gyönyörű preparatumokról Zichy János vallás és közoktatásügyi minister, tovább Izabella és Gabriella főhercegnők a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Könyvesház.

Kalauz Rozsnyó és vidéke számára. A hazánkat ismertető úti kalauzok száma eggyel újra szaporodott. *Dr. Hazslinszky Rezső* rozsnyói főgimn. tanár megírta Felsőmagyarország egyik legbájosabb részének, a gömörmezei Rozsnyó és vidékének úti kalauzát.

Érdekes maga ez a virágzó kis városka is, de még inkább vidéke: Krasznahorkaváralja, a szádelői völgy, Betlér, a *dobsinai jégbarlang*, Csetnek, Pelsőcz, Jolsva, a *murányi vár*, *aggteleki barlang*. A könyvnek épen az kölcsönöz nagyobb jelentőséget, hogy a turisták által előszeretettel látogatott helyekről, történelmi és ter-

mészeti nevezetességekről szól. A csinos kis könyv szép képes levelező-lapokkal van illusztrálva, a melyek majd mind Rozsnyóra és közvetlen környékére vonatkoznak; a legérdekesebb két pontról: a jégbarlangról és Murányról egyetlen kép sincsen. Megjegyezzük a remélhető új kiadás érdekében, hogy nem „szadellői“-völgy, a miről a kalauz következetesen így emlékezik, hanem „szádelői“, a minnek csak így van helyes értelme, lévén a *száda* (völgy-torkolat) régi magyar szó. Ára az 58 lapnyi és 12 levelező-lap képpel díszített kalauznak 1 korona. (Fuchs József könyvkereskedő kiadása Rozsnyón.)

A magyar királyi államvasutak erdélyrészi fő- és mellékvonalainak menetrendje.

A vég- és csatlakozó állomások kimutatásával.

Gy. 200	Sz. 540	Sz. 705	Gy. 935	ind.	Budapest nyugati p. u. a gyorsvonat	érk.	Sz. 730	Gy. 730	Sz. 641	Gy. 955
" 1031	" 718	" 105	" 625	érk.)	Kolozsvár	(ind.	606	" 1031	" 640	" 106
Sz. 1223	" 832	" 129	" 646	(ind.)	Aranys-Gyéres	(érk.	510	" 939	609	Sz. 1256
" 1011	" 1017	" 305	" 890	érk.	kocsárd	ind.	344	" 837	437	" 1146
" 211	" 1027	" 339	" 821	érk.)	Tövis	ind.	307	" 808	405	" 1119
" 301	" 1322	" 455	" 858	ind.)	Kitikküllöszeg	(érk.	157	" 725	307	" 1029
" 208	" 133	" 905	" 905	érk.	Kiskapus	ind.	132	" 711	222	" 1000
" 308	" 208	" 928	" 1029	érk.	Segesvár	ind.	101	" 650	153	" 930
" 417	" 417	" 1112	" 1112	érk.	Héjásfalva	ind.	1212	" 615	1257	" 1257
" 527	" 527	" 1131	" 1131	érk.	Brassó	ind.	1040	" 515	1136	" 843
" 810	" 810	" 219	" 219	érk.		ind.	1008	" 454	1111	" 713
"	"	"	"				831	" 250	740	"
Gy. 740	Sz. 840	Sz. 200	Gy. 930	ind.	Budapest keleti p. u. a gyorsvonat	érk.	610	Gy. 115	Sz. 725	Sz. 955
" 1212	" 329	" 654	" 602	érk.)	Arad	(ind.	939	" 818	" 1125	" 416
" 1 21	" 404	" 701	" 652	(ind.)	Piski	(érk.	850	" 818	" 1050	" 403
" 309	" 902	" 1015	" 1052	érk.	Alvincz	ind.	415	" 455	615	" 1255
" 406	" 1030	" 1122	" 1217	érk.	Gyulafehérvár	ind.	248	" 354	448	" 1142
" 427	" 1049	" 1135	" 1237	érk.	Tövis	ind.	230	" 327	422	" 1121
" 431	" 1125	" 1157	" 110	érk.		ind.	200	" 315	355	" 1057
Sz. 204	Sz. 944	Sz. 438	Sz. 840	ind	Kocsárd	érk.	805	Sz. 1020	Sz. 212	Sz. 738
" 241	" 941	" 519	" 918	érk.	Marosludas	ind.	728	" 943	" 135	" 721
" 366	" 1035	" (30)	" 1031	érk.)	Marosvásárhely	ind.	610	" 825	" 1219	" 135
" 408	" 110	" 642	"	(inn.)	Szászrégen	(érk.		" 808	1267	" 550
" 511	" 1213	" 745	"	érk.	Maddéfalva	ind.		" 705	449	" 449
" 1017	" 510	"	" 748	érk.		ind.	634	"	605	" 1135
Sz. 224	Sz. 1019	V. 611	Sz. 650	ind.	Kiskapus	érk.	918	Sz. 611	Sz. 1223	
" 355	" 1155	"	" 836	érk.	Nagyszeben	ind.	726	" 430	" 1110	
V. 812	V. 611	"	"	érk.	Fogarás	ind.	333	"	" 442	
	Sz. 455	V. 1124	V. 730	ind.	Segesvár	érk.	702	V. 442	V. 945	
	" 526	" 1154	" 810	érk.	Héjásfalva	ind.	634	" 413	" 916	
	" 726	" 155	" 952	érk.	S/ékegyudvarhely	ind.	930	" 230	" 730	
Sz. 540	Sz. 808	V. 251	Sz. 617	ind.	Brassó	érk.	741	Sz. 1141	V. 529	Sz. 855
" 636	" 920	" 408	" 734	érk.	Szepekszentgyörgy	ind.	630	" 1021	" 409	" 733
" 817	" 1125	" 538	"	érk.	Kovácszna	ind.	501	" 818	" 242	"
" 909	" 1212	" 647	"	érk.	Kézdivásárhely	ind.	415	" 731	" 152	"

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelős szerkesztő: M. Kovács Géza.